Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto
Valiokuntakanslian sihteeri Sara Kuitunen, sara.kuitunen@eduskunta.fi

Lausuntopyyntö HE 58/2025 vp

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto on 4.6.2025 pyytänyt kirjallista asiantuntijalausuntoa/ lisäselvitystä siitä, mihin käyttötarkoitukseen pohjoismaisen työvoimapalvelumallin määräraha momentilla 31.01.10 oli varattu ja minkä vuoksi määrärahaa jää käyttämättä? Tarkemmin sanottuna kysymys on Digitalisaation kehittäminen -momentilla peruutetusta, vuoden 2023 talousarviossa myönnetystä kolmevuotisesta siirtomäärärahasta (5 867 000 euroa). Määrärahan peruuttaminen aiheutuu pohjoismaisen työvoimapalvelumallin (RRF pilari3) määrärahan arvioitua vähäisemmästä käytöstä.

Työ- ja elinkeinoministeriön selvitys työ- ja elinkeinojaostolle

Mihin käyttötarkoitukseen pohjoismaisen työvoimapalvelumallin määräraha kyseisellä momentilla oli varattu

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli astui voimaan toukokuussa 2022. EU:n elpymis- ja palautumistukivälineestä (RRF) rahoitettavan toimenpiteen P3C1R1 välitavoite nro. 79 koskee digitaalisen julkisten työvoimapalvelujen tietojärjestelmän kehittämistä osana pohjoismaista työvoimapalveluiden mallia.

Malli merkitsi uudistuksia työnhakija-asiakkaiden palveluprosesseihin. Uudistetut palveluprosessit edellyttivät vastaavasti merkittäviä muutoksia TE-palvelujen tietojärjestelmiin ja niiden toiminnallisuuksiin. VM puolsi TEM:n 20 milj. euron rahoitusesitystä toteamalla, että ”pohjoismaisen työvoimapalvelumallin vaatimat TE-digimuutokset on luontevaa rahoittaa elpymispaketista … aidosti määräaikaisia menoja, jos rahoitustarve on oikea”.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukaisen palveluprosessin edellyttämät välttämättömät muutokset tehtiin palvelutietojärjestelmiin. Tarvittava muutos rakentui viidestä kokonaisuudesta:

1. Asiakkuudenhallinnan tuotantojärjestelmään tehtävät muutokset
2. Työnhakijoiden ajanvarausjärjestelmä
3. Työnhaun itseraportointityökalu
4. Työnhakijoiden verkkoneuvontapalvelu
5. Työnhakijan automaattisen työnhakuprofiilin rakentaminen

Uudistuksessa tehtiin pohjoismaisen työvoimapalvelumallin (uuden asiakaspalvelumallin) mukaiset määrittely- ja muutostyöt vanhaan, vielä käytössä olleeseen TE-palvelujen tuotantojärjestelmäkokonaisuuden (URAVAPA) asiakkuudenhallintaan ja asiakkaan Oma asiointi -palveluun. Lisäksi kehitettiin ja otettiin käyttöön kokonaan uusi ajanvaraus- ja videoneuvottelujärjestelmä. Viimeksi mainittu järjestelmä otettiin aluksi tuotantokäyttöön TE-toimistoissa, minkä jälkeen käyttöönottoa laajennettiin työllisyyden edistämisen kuntakokeiluihin. Tehty työ sisälsi myös URAVAPA-tuotantojärjestelmän ja ajanvarausjärjestelmän yhteensovitustyön. Muutokset otettiin tuotantokäyttöön toukokuussa vuonna 2022, kun pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukainen lainsäädäntö astui voimaan.

Toukokuussa 2025 alas ajettu URAVAPA-järjestelmä oli käytöstä poistuva järjestelmä. Samaan aikaan, kun pohjoismaisen asiakaspalvelumallin vaatimat muutokset ja ulkoinen ajanvarausjärjestelmä otettiin tuotantokäyttöön URA:ssa, toimintojen rakentamista tehtiin uuteen URAVAPA:n korvaavaan Asiantuntijan Työmarkkinatori -järjestelmään (A-TMT).

URAVAPA-järjestelmään aiemmin toteutettuja muutoksia lähdettiin viemään tuotantoon korvaavaan A-TMT -järjestelmään sekä asiakkaiden uuteen Työmarkkinatori-asiointipalveluun. Maaliskuussa 2023 A-TMT-järjestelmään vietiin tuotantoon työttömyysturvaan liittyvät toiminnallisuudet, pohjoismaisen työvoimapalvelumallin osalta erityisesti työttömyysturvan seuraamusjärjestelmään tehdyt muutokset (em. tavoite 1, Asiakkuudenhallinnan tuotantojärjestelmään tehtävät muutokset).

Marraskuussa 2023 A-TMT-järjestelmään vietiin tuotantoon työllistymissuunnitelmaan ja sen korvaavaan suunnitelmaan liittyvät toiminnallisuudet. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin osalta käyttöön otettiin erityisesti työnhakuvelvollisuuksien asettaminen työnhakijalle sekä työnhakijan mahdollisuus raportoida itse työnhakuvelvollisuutensa toteuttamisesta (em. tavoite 3, Työnhaun itseraportointityökalu).

Aikaisempien versioiden julkaisujen kanssa samaan aikaan määriteltiin ja toteutettiin seuraavan, lokakuussa 2024, käyttöönotetun A-TMT -version toiminnallisuuksia. Pohjoismaiseen työvoimapalvelumallin toimeenpanon osalta määrittely- ja toteutustyöt koskivat erityisesti seuraavia kokonaisuuksia:

- Työnhaun aloituksen logiikkaan tehdyt muutokset sekä työnhaun uudelleen käynnistämisen estäminen sähköisesti, mikäli työnhakijan edellinen asiointi työvoimaviranomaisen kanssa on päättynyt toistuviin laiminlyönteihin tai työnhakija ei ole toimittanut puuttuvia selvityksiä määräaikaan mennessä (em. tavoite 1, Asiakkuudenhallinnan tuotantojärjestelmä).
- Alkuhaastatteluun ohjaaminen. Työvoimaviranomainen järjestää työnhakijalle alkuhaastattelun tai täydentävän työnhakukeskustelun viiden arkipäivän kuluessa työnhaun alkamisesta. Jos työnhakijalle järjestetään täydentävä työnhakukeskustelu, alkuhaastattelu on järjestettävä viipymättä tämän jälkeen (em. tavoite 1, Asiakkuudenhallinnan tuotantojärjestelmä).
- Työttömyysturvaprosessin työnhakijan velvoitteiden laiminlyöntien 12 kuukauden seuranta- ja tarkastelutoiminnon liittäminen asiakasprosessin eri vaiheisiin ja muistutusten lähettämiseen (em. tavoite 1, Asiakkuudenhallinnan tuotantojärjestelmä).
- Asioinnin laiminlyöntiprosessin toteuttaminen ja yhdistäminen työnhakija-asiakkaan työnhaun voimassaoloon (em. tavoite 1, Asiakkuudenhallinnan tuotantojärjestelmä).
- Tapaamisen varaamisen -toiminnon rakentaminen A-TMT:lle sekä ulkoisen ajanvaraus- ja videoneuvottelujärjestelmän integraation käyttöönottaminen A-TMT:lle (em. tavoite 2, Työnhakijoiden ajanvarausjärjestelmä).
- Työnhakijoiden verkkoneuvontapalvelu (em. tavoite 4, Työnhakijoiden verkkoneuvontapalvelu)
- Työnhaun aloitus -lomakkeen ja Työmarkkinatorin työnhakuprofiilin tietomallien yhtenäistäminen, jotta automaattinen työnhakuprofiili voidaan ottaa käyttöön kansallisen

lainsäädännön sen salliessa (em. tavoite 5, Työnhakijan automaattisen työnhakuprofiilin rakentaminen)

Lokakuussa 10.-14.10.2024 toteutetussa käyttöönotossa Asiantuntijan Työmarkkinatorilla (A-TMT) tuotantoon vietiin työnhaun aloitus, muutos ja päätös, yhteydenotot ja ajanvaraus, asiakkuuden hallinta sekä laiminlyöntien seuranta edellä kuvattuine toiminnallisuuksineen. Kyseisessä käyttöönotossa henkilöasiakkaan tietojen päätietokanta siirtyi URA:n tietokannoista A-TMT:n henkilöasiakkaan tietovarantoon. Kyseinen käyttöönotto muutti merkittävästi työvoimapalveluiden asiakastietojärjestelmien toimintalogiikkaa ja tuki siirtymää URA:sta irtautumiseksi.

Kyseinen käyttöönotto oli merkittävä askel, jolla tuettiin uuden asiakaspalvelumallin toteuttamista tulevaisuudessa, sillä käyttöönotossa palvelumallin toteuttamisen kokonaisuus siirtyi A-TMT:lle. Valtaosa käyttöönottoon liittyvistä tehtävistä liittyi joko suoraan uuden asiakaspalvelumallin toteuttamiseen tai oli osa välttämätöntä toteutusta, jotta asiakaspalvelumallin toteuttamiseen tarvittavat toiminnallisuudet toimivat.

Minkä vuoksi määrärahaa jää käyttämättä?

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin edellyttämät digimuutokset tehtiin nelivaiheisesti: määrittely, toteutus, testaus ja käyttöönotto. Tarvittavien muutosten ja investointien kustannusarvio (vuodet 2021-2023) perustui aiempaan, erityisesti TE-Digi -hankkeessa saatuihin kokemuksiin vastaavalla logiikalla tehdyn järjestelmäkehityksen toteutuneista kustannuksista ja alustavista työarvioista.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin (POMA) mukainen RRF-rahoitus saatiin KEHA-keskuksen tietojärjestelmämuutosten toteuttamista varten käyttöön vasta vuoden 2022 aikana. Uuden asiakaspalvelumallin muutokset astuivat kuitenkin voimaan jo 1.5.2022, joten välttämättömien muutosten toteuttamiseen URA-järjestelmään jouduttiin vuonna 2021 ja alkuvuonna 2022 käyttämään muuta rahoitusta kuin POMA:n RRF:n mukaista rahoitusta. Tästä syystä osa RRF-rahoituksesta jäi käyttämättä.

Viimeiset välitavoitteen (P3C1R1 välitavoite nro. 79) mukaiset toiminnallisuudet uuteen asiakastietojärjestelmään vietiin tuotantoon lokakuussa 2024. Rahoituksen käyttäminen lopetettiin lokakuun tuotantojulkaisun toteutusten valmistuttua, koska rahoitusta ei saanut enää toimenpiteen välitavoitteen saavuttamisen jälkeen käyttää. KEHA-keskus on käyttänyt rahoitusta siis vain siihen tarkoitukseen, johon se on myönnetty.

KEHA-keskus haki vuoden 2023 aikana RRF-rahoituksen käytön laajentamista tiedolla johtamisen tarpeisiin, mutta ei saanut käytön laajentamiselle hyväksyntää. Talouspoliittinen ministerivaliokunta linjasi 20.2.2024, että mahdolliset elpymis- ja palautumissuunnitelman investointien ja uudistusten (väli)tavoitteiden saavuttamisen jälkeen käyttämättömät kansalliset määrärahat tulisi jättää käyttämättä ja palauttaa toimenpiteen valmistumisen ja (väli)tavoitteiden saavuttamisen jälkeen talousarvioprosessissa. Pääsääntöisesti viimeistään, kun investoinnin tai uudistuksen viimeinen tavoite on saavutettu, tulee toimeenpanon ja määrärahojen käytön päättyä ja käyttämättä jääneet määrärahat tulee palauttaa. KEHA-keskus on toiminut linjauksen mukaisesti ja palauttanut jäljelle jääneet RRF-määrärahat.